

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Πέτρος Χάρης** παρουσιάζων τὸ βιβλίον «Τὸ Ἑλληνικὸ Θέατρο» τοῦ ᾽Αλκη Θρούλου, πρώτης ἐκδόσεως τοῦ «Ἰδρύματος Κώστα καὶ Ἑλένης Οὐράνη» εἶπε τὰ ἑξῆς :

Κύριοι συνάδελφοι,

Μὲ τὸ «Ἑλληνικὸ Θέατρο» τοῦ ᾽Αλκη Θρούλου, δηλαδή τῆς Ἑλένης Οὐράνη, ποὺ θὰ παρουσιάσω σήμερα τὸν πρῶτο ἀπὸ τοὺς τρεῖς τόμους του, γίνεται ἀρχὴ τῶν ἐκδόσεων τοῦ «Ἰδρύματος Κώστα καὶ Ἑλένης Οὐράνη». Ὁ πρόεδρος τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἰδρύματος κ. Γ. Ἀθανασιάδης - Νόβας μᾶς θυμίζει στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου τὴν ἐπιθυμία τῆς Ἑλένης Οὐράνη νὰ συγκεντρωθοῦν οἱ θεατρικὲς κριτικὲς τῆς καὶ ὑπογραμμίζει τὴ διακριτικότητα καὶ τὴ μετριοφροσύνη ποὺ χαρακτηρίζει τὴν ἐκδήλωση τῆς ἐπιθυμίας τῆς. Ἡ ὑψηλοστόχαστη καὶ μεγαλόδωρη δημιουργὸς τοῦ Ἰδρύματος, γράφει ὁ κ. Νόβας, περαιώνει τὴ διαθήκη τῆς (15 Ἰουνίου 1969) μὲ τὴν ἑξῆς τελευταία παράγραφο :

«Ἴσως μιὰ ἔκδοση τῶν κριτικῶν μου ποὺ ἀφοροῦν τὸ θέατρο καὶ παρουσιάζουν τὴν ἑλληνικὴ θεατρικὴ ζωὴ πολλῶν ἐτῶν νὰ μποροῦσε νὰ εἶναι ἐξυπηρετικὴ καὶ ὠφέλιμη γιὰ τοὺς μελετητάς». Ἴσως, συνεχίζει ὁ κ. Νόβας, δὲν δύναμαι νὰ μὴ σημειώσω ὅτι ἡ διατύπωση τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸ δεῖγμα τῆς ἐγνωσμένης μετριοφροσύνης τῆς, τῆς λεπτῆς ἀγωγῆς τῆς, τοῦ τόσον εὐγενοῦς ἤθους τῆς.

Ἀλλὰ καὶ χωρὶς τὴν ὑπόδειξη αὐτή, ἡ πρώτη ἔκδοση τοῦ Ἰδρύματος ἔπρεπε νὰ εἶναι αὐτὸ τὸ βιβλίον, βιβλίον χρησιμώτατο καὶ μοναδικὸ στὸ εἶδος του. Εἴχαμε καὶ ἔχουμε πολλοὺς καὶ μερικοὺς πολὺν ἀξιόλογους θεατρικοὺς κριτικούς. Δυὸ - τρεῖς ὕψωσαν τὴ θεατρικὴ κριτικὴ σὲ πνευματικὸ λειτούργημα καὶ ἕνας, μόνον ἕνας, ἔδωσε σ' αὐτὸ τὸ λειτούργημα διάρκεια ποὺ φθάνει τὸν μισὸν αἰῶνα. Ὁ κριτικὸς αὐτὸς εἶναι ἡ Ἑλένη Οὐράνη, — ὁ ᾽Αλκης Θρούλος, — καὶ καρπὸς τοῦ μεγάλου πάθους τῆς ζωῆς τῆς γιὰ τὸ θέατρο τὸ βιβλίον ποὺ παρουσιάζω σήμερα.

Οἱ πρῶτες κρίσεις τῆς Οὐράνη στὸ βιβλίον αὐτό, ποὺ μπορεῖ νὰ ὀνομασθῆ ζωντανὴ ἱστορία τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου, δηλαδή ὄχι συνολικὰ συμπεράσματα ἀπὸ διαμορφωμένους καὶ καταστάσεις ἀλλὰ παρακολούθηση τῶν θεατρικῶν προσπαθειῶν ἀπὸ παράσταση σὲ παράσταση, ἀπὸ ἐβδομάδα σ' ἐβδομάδα, κάποτε ἀπὸ νύχτα σὲ νύχτα, οἱ πρῶτες αὐτὲς κρίσεις ἔχουν ἡμερομηνία 15 Ἀπριλίου 1927

καὶ ἀρχίζουσι μὲ μιὰ παρατήρηση ποὺ ἀμέσως μᾶς δίνει μιὰν δλόκληρη ἐποχὴ. Πρῶτες λέξεις, πρῶτες φράσεις τῆς Οὐράνης :

«Εἶναι τώρα ἡ ἐποχὴ ποὺ στὰς Ἀθήνας δὲν λειτουργεῖ κανένα μόνιμο θέατρο πρόζας. Κάθε χρόνο, στὴν ἀρχὴ τοῦ χειμῶνα, γίνονται κάποιες προσπάθειες νὰ δημιουργηθεῖ καὶ μιὰ χειμερινὴ θεατρικὴ περίοδος. Οἱ προσπάθειες αὐτὲς ἀπέτυχαν καὶ φέτος σὰν κάθε χρόνο . . . Οἱ δραματικοὶ θίασοι, ἀφοῦ παίξουν κάμποσες βραδυὲς μπροστὰ σὲ ἄδεια καθίσματα, ἢ διαλύονται ἢ ξεκινοῦν γιὰ περιοδεῖες . . . Τὸ χειμῶνα στὰς Ἀθήνας συντηροῦνται μόνο, κι αὐτὸ μὲ κόπο, κάποιοι θίασοι ἐπιθεώρησης καὶ ὀπερέτας». Αὐτὴ ἡ χειμερινὴ θεατρικὴ περίοδος, μὲ σοβαρὸ θέατρο ὑπάρχει τώρα. Καὶ ὄχι μόνο δὲν λείπουν οἱ μόνιμοι θίασοι πρόζας, ἀλλὰ λειτουργοῦν πολὺ περισσότεροι ἀπ' ὅσους χρειάζεται μιὰ πόλη, ἔστω καὶ ἡ Ἀθήνα, μὲ τὰ δύο περίπου ἑκατομμύρια κατοίκους. Γιὰ νὰ φθάσουμε ὅμως ἀπὸ τὸ μηδέν, ἀπὸ τὴν ἀπουσία θιάσων τὸ χειμῶνα στὴν Ἀθήνα, ὡς τοὺς σημερινούς ἀναρίθμητους χειμωνιάτικους θιάσους, χρειάστηκε νὰ περάσουν πενήντα χρόνια καὶ νὰ γίνουν πολλοὶ ἀγῶνες, πολλὲς θυσίες, νὰ μοχθήσουν πολλοί, νὰ φανοῦν μερικοὶ τολμηροὶ πρωτοπόροι, νὰ βοηθήσει καὶ τὸ Κράτος μὲ τὴν ἴδρυσή τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου, ποὺ ὑποχρέωσε τοὺς ἰδιωτικούς θιάσους νὰ ἐργασθοῦν μὲ σοβαρότερες προθέσεις κ' ἔτσι ἀνέβασε τὴ στάθμην τῆς θεατρικῆς μας ζωῆς. Εἶναι αὐτὴ ἡ περίοδος μιὰ πολυσήμαντη πεντηκονταετία γιὰ τὸ νεοελληνικὸ θέατρο. Κι' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴ θεατρικὴ πεντηκονταετία ἔχουμε στὸ «Ἑλληνικὸ Θεάτρο» τῆς Ἑλένης Οὐράνης.

Δὲν ἔχω τὸν ἀπαιτούμενο χρόνο γιὰ νὰ περάσω σὲ λεπτομέρειες. Ἀλλὰ ἀρκεῖ νὰ σημειώσω ὅτι μέσα σ' αὐτὰ τὰ πενήντα χρόνια ἔχουμε τὶς Δελφικὲς ἐορτὰς τοῦ ζεύγους Σικελιανοῦ γιὰ τὴν ἀναβίωση τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ θεάτρου, τὴν «Ἐλεύθερη Σκηνή» τοῦ Σπύρου Μελά καὶ τῆς Μαρίκας Κοτοπούλη, τὸ Ἐθνικὸ Θεάτρο μὲ τὸν Φῶτο Πολίτη, τὸν Δημήτρη Ροντήρη καὶ τοὺς νεώτερους συνεργάτες τους, τὴν ἀξιόλογη παραγωγὴ τῶν παλαιότερων καὶ μερικῶν νέων θεατρικῶν συγγραφέων, τὶς ἀνανεωτικὲς προσπάθειες τοῦ ἐλευθέρου θεάτρου, τὴν ἐργασία τῶν σημερινῶν σκηνοθετῶν καὶ ἐνδυματολόγων, τὴν ἐμφάνισή νέων ἠθοποιῶν ποὺ ἔγιναν μεγάλες θεατρικὲς μονάδες, τὴν ἀμεση ἐπαφὴ μὲ τὸ ξένο θέατρο καὶ τοὺς τολμηροὺς πειραματισμοὺς τοῦ χάρη στὶς συχνὲς παραστάσεις ξένων θιάσων στὰ Ἀθηναϊκὰ θεάτρα, ἀρκεῖ, λέω, νὰ σημειώσω αὐτὰ τὰ βασικὰ καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ, γιὰ νὰ πείσω, ἐλπίζω, ὅτι ἦταν πολὺ σημαντικὴ αὐτὴ ἡ πεντηκονταετία γιὰ τὸ θέατρό μας ἀλλὰ καὶ νὰ δείξω ἀπάνω σὲ πόσα καὶ πόσο δύσκολα προβλήματα δοκιμάστηκε ὁ κριτικὸς νοῦς τῆς Ἑλένης Οὐράνης.

Ζητούσε πολλά ἢ κριτική ἀρθρογραφία της, ἀλλὰ ὄχι καὶ ὅ,τι δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ μέσα στὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα. Ἐγραφε ὄχι γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ λίγους ἢ πολλούς, ἀλλὰ γιὰ νὰ διαφωτίσει. Καὶ κανεὶς ποτὲ δὲν ἀμφισβήτησε τὴν εὐσυνειδησία της, πὺν ἔφτανε ὡς τὴν παρακολούθηση νέων θεατρικῶν προσπαθειῶν σὲ θιάσους πὺν ἔπαιζαν σὲ ἀκραῖες ἀθηναϊκὲς συνοικίες, κανεὶς δὲν τῆς ἀρνήθηκε πνευματικὴ ἐντιμότητα καὶ ὅλοι ἐκτιμοῦσαν τὴν ἀντιδογματικὴ της σκέψη. Ἦταν αὐστηρή, ὄχι ὅμως ἀποκλειστικὴ καὶ ἀδικη. Ζητούσε ἀπὸ τοὺς νέους, προπάντων ἀπὸ τοὺς νέους ἠθοποιούς, ὅ,τι θὰ τοὺς ἐξασφάλιζε καλὴ σταδιοδρομία.

Κύριοι συνάδελφοι,

Τὸ «Ἑλληνικὸ Θέατρο» τῆς Ἑλένης Οὐράνη εἶναι μιὰ ἐποχὴ κι' ἓνας κόσμος, — ὁ θεατρικὸς μας κόσμος στὶς ποικίλες ἐκδηλώσεις του. Τὸ ξαναλέω : βιβλίο μοναδικὸ στὴν Ἑλληνικὴ Γραμματεία καὶ ἀναμφισβήτητα χρήσιμο. Καί, γιὰ νὰ τὸ κάνουμε εὐχρηστο, προσθέσαμε στὰ κείμενα τῆς Οὐράνης Εὐρετήριο ὀνομάτων συγγραφέων, ἠθοποιῶν καὶ θιάσων. Στὴν εὐπρόσωπη ἔκδοσή του μᾶς βοήθησεν ὁ κ. Ἐμμαν. Κάσδαγλης. Τὸν εὐχαριστῶ κι ἀπὸ τὴ θέση αὐτή. Ὁ μόνος λόγος γιὰ τὴν ἔκδοση ἔργασιῶν αὐτοῦ τοῦ εἴδους εἶναι πολὺς.